

Споменик и гробље ослободилаца Београда 1806. године
The monument and cemetery of the liberators of Belgrade in 1806

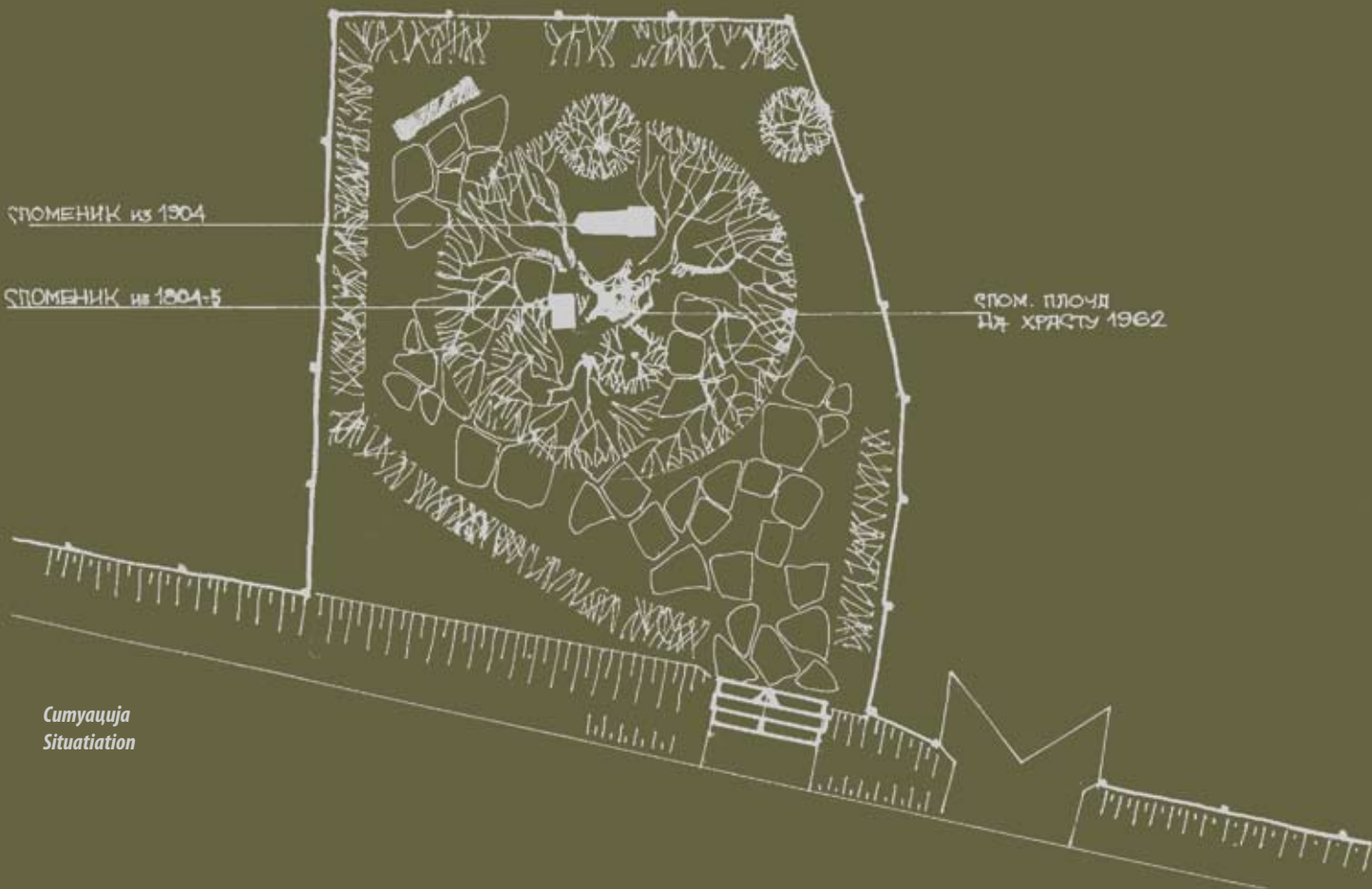
Завод за заштиту споменика културе града Београда
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade

СПОМЕНИК из 1904

СПОМЕНИК из 1904-5

СПОМ. ПЛОЧД
НА ХРЯСТУ 1962

Ситуација
Situation

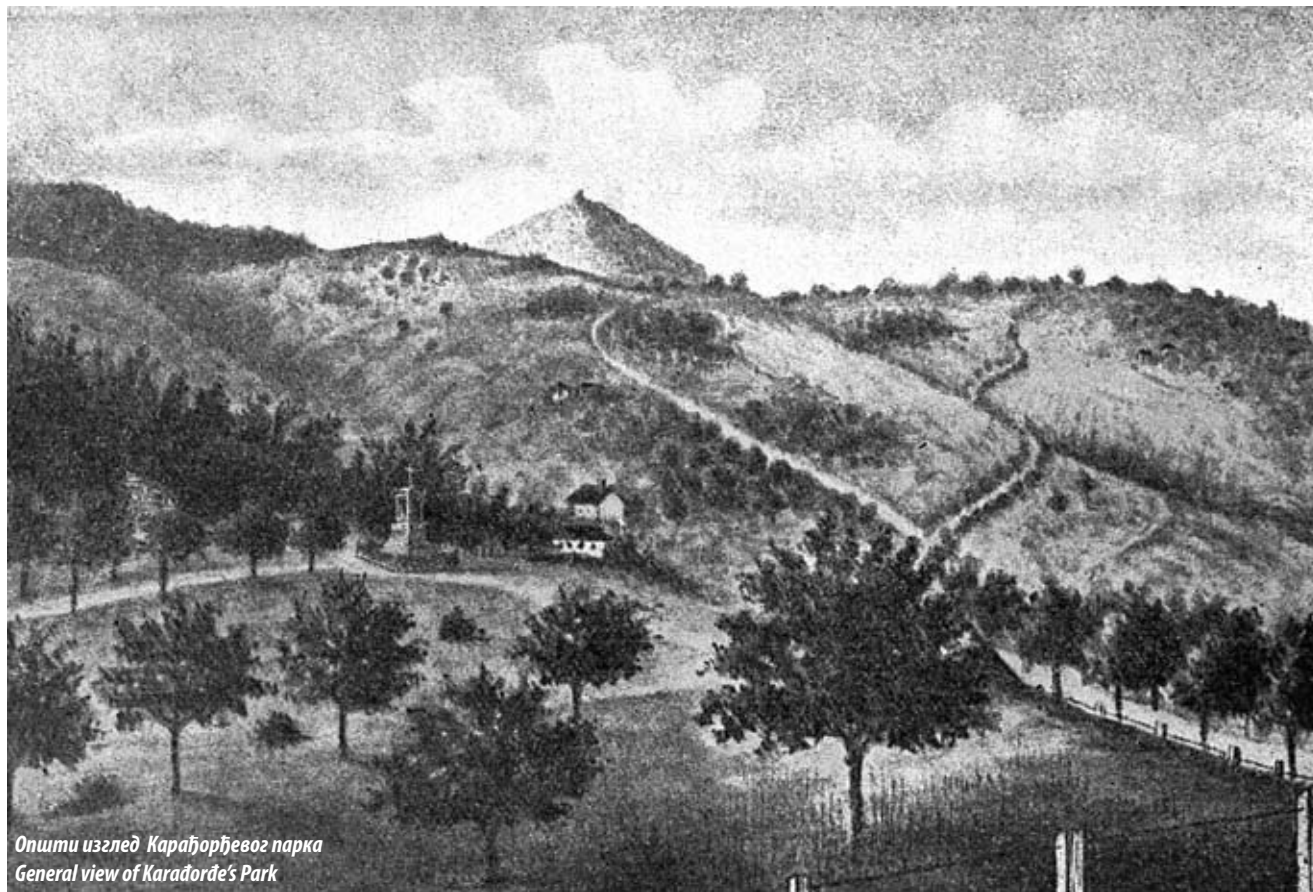

Споменик и гробље ослободилаца Београда 1806. године

Карађорђевог парка

Знаменито место од великог значаја

Општи изглед Карађорђевог парка
General view of Karađorđe's Park

У централном делу Карађорђевог парка налази се скроман зидани споменик, који је Александар Карађорђевић подигао 1848. године у славу устаника изгинулих 1806. године у борбама за ослобођење Београда од Турака.

Четрдесет једну годину касније, 1889, за време владе Александра Обреновића, овај споменик је обновљен.

У XIX веку, са уобличавањем националне идеологије, традиционални хришћански идеал жртвовања за веру допуњава се идеалом

жртвовања за отаџбину. Оваква схватања доводе до процеса стварања новог типа мученика страдалих за слободу отаџбине. Од Првог српског устанка у Србији почиње да се конституише мит о победоносним биткама и вођама устанка, чије поштовање прераста у култ националних хероја. У том смислу, сама нација постаје колективни херој, а њен култ се систематски негује и меморише. Један од симбола овако конципираног националног идентитета постаје народна војска, а један од најранијих примера споменика

и прекретница у подизању новог типа меморијалних обележја у оквиру којих се прожимају верска и национална симболика јесте меморијални споменик устаницима палим за ослобођење Београда 1806. године.

Форма Споменика ослободиоцима Београда 1806. године изведена је из традиције јавних верских споменика подизаних у оквиру Карловачке митрополије током XVIII века. Карактеристика оваквих спомен-обележја јесте акцентовање верске симболике путем крста, а нарочито је значајан пример Крст на панчевачкој Великој пијаци подигнут 1804–1805. године. У славу ослобођења Београда током Карађорђевог устанка подигнут је Крст Св. Андреја Првозваног, први јавни споменик у Београду оваквог типа, који је представљао симбол верске и националне победе. Историјски период након Хатишерифа из 1830. године и стицања аутономије доводи до националне еманципације, чиме се стичу услови за подизање оваквих обележја и у Београду, а међу првим примерима је Возаревићев крст из 1847. године, који није очуван у аутентичној форми. Након њега, децембра 1862. године подигнут је крст на Малој пијаци у Савамали.

Недалеко од споменика данас се налази 12 надгробних плоча постављених на гробовима устаника. То су последњи остаци устаничког гробља које се пружало на великом делу терена који покрива данашњи Карађорђево парк.

На овом гробљу сахрањени су устаници изгинули у освајању Београда 1806. године, изузев Васе Чарапића, који је, према сопственој жељи, сахрањен код манастира Раковица недалеко од Београда.

Општи изглед споменика
General view of the monument

Надгробник са крстом
Tombstone with the cross

Надгробни споменици устаничког гробља по типу и орнаментици немају никакву специфичност, они у потпуности одговарају типу и орнаментици истовремено и нешто касније насталих надгробника које срећемо на сеоским гробљима у околини Београда. На само једном надгробнику у Карађорђевој парку налази се текст и он казује да је ту сахрањен Драгутин Милутиновић, који је погинуо првог дана борбе за Београд.

Споменик који је подигао Александар Карађорђевић био је у суштини споменик на гробљу устаника. Тиме се и објашњава чињеница да је споменик јунацима који су изгинули на Тврђави подигнут далеко од Тврђаве и вароши, на месту које је било ненасељено поље.

Према подацима Лазара Арсенијевића Баталаке, у XIX веку гробови су били расути по терену и зарасли у коров. Стари Београђани памте да је почетком XX века број споменика био далеко већи него данас, и да су се, као што Баталака пише, налазили расејани по терену. Уврштавање гробова у низ, како их данас видимо, извршено је током неког каснијег уређења парка.

Територија данашњег Карађорђевог парка се може детаљно пратити у плановима Београда из друге половине XIX века. Убележена је као троугаона, клинаста парцела између две саобраћајнице, по облику и величини идентична с парцелом коју данас покрива овај парк. По томе закључујемо да се положај, облик и величина парцеле нису мењали од средине претпрошлог века до данас, а по свој прилици ни од Карађорђевог времена до средине XIX века.

Подаци о споменику из времена његовог подизања засад нису познати.

О обнови споменика 1889. године налазимо податак код Јована Мишковића да је споменик поправљен и ограђен, али

Споменик из 1848. године
The Monument, 1848.

нам није познато какве су поправке на споменику вршене. Ограда око споменика коју Мишковић помиње постојала је до 1956. године, кад је с дозволом Републичког завода за заштиту споменика културе уклоњена у преуређењу парка.

Споменик у Карађорђевој парку има вишестепену квадратну основу. Стубови у зони венца украшени су хералдичким амблемом: крстом са четири оцила. На самом врху у средишту споменика налази се крст са уписаном годином 1806.

Споменик је обложен вештачким каменом. Плоче на којима је урезан текст и постамент крста израђене су од белог мермера, изузев каменних мермерних плоча са исписима, које се налазе у нишама горњег сегмента споменика.

Споменик је био једно од првих обележја подигнутих у част ослободиоцима Србије.

На споменику је уклесан овај текст:
АЛЕКСАНДЕРЪ КАРАЂОРЂЕВИЋЪ КНЯЗЪ СРБСКИИ 1848
У СЛАВУ И ЧЕСТ СРБЪ ЮНАЦИМА
ЗА ОТЕЧЕСТВО ХРАБРО ИЗГИНУВШИМЪ 1806 ГОДИНЕ
ПОДИЖЕ СПОМЕНИК ОВАИ

и на мањој мермерној плочи текст о обнови:
ОБНОВЉЕН ЗА ВЛАДЕ
КРАЉА АЛЕКСАНДРА I
ОБРЕНОВИЋА V
1889

Споменик из 1848. године је један од најстаријих у Београду. Подигнут је на аутентичном терену гробља Карађорђевићких ратника. Поред Карађорђевој капије на Београдској тврђави, споменик с постојећим гробовима ратника је једино материјално обележје освајања Београда под Карађорђем 1806. године.

Актом Уметничког музеја бр. 1108 од 2. XII 1946. године споменик је стављен под заштиту државе.

Карађорђевој парк је аутентично историјско место логора устаничке војске 1806. године, локалитет устаничког гробља са очуваним надгробницима и спомеником посвећеним палим устаницима.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Досије споменика културе, *Споменик и гробље ослободилаца Београда 1806. године*, Документација Завода за заштиту споменика културе града Београда ЗМ 142.
2. Лазар Арсенијевић Баталака, *Историја I српског устанка*, Београд, 1898.
3. Јован Мишковић, *Београд и околина*, поводом 100 годишњице освојења, Београд, 1906.
4. Сава Дубаљевић, *Карађорђевој парк*, БОН 1934, 7–8, стр. 532.
5. Др Рајко Веселиновић, *Жртве и надгробни споменици Београда 1806. године*, Годишњак Музеја града Београда, IV, 1957, стр. 181–193.
6. М. Тимотијевић, *Јубилеј као колективна презентација: Прослава 50-годишњице Таковског устанка у Топчидеру 1865. године*, Наслеђе, IX, Београд, 2008, стр. 9–49.
7. В. Павловић Лончарски, *Мали пијац на Сави крајем XIX и почетком XX века*, Наслеђе, VI, Београд, 2005, стр. 107–118.
8. М. Тимотијевић, *Меморијал ослободиоцима Београда 1806*, Наслеђе, V, Београд, 2004, стр. 9–33.

The monument and cemetery of the liberators of Belgrade in 1806

Karađorđe's park

Site of great importance

Надгробници Устаничког гробља 1806. године у амбијенту
Tomstones on the Cemetery of the Liberators of Belgrade in 1806

In the central part of Karađorđe's park, there is a modestly built monument, erected by Aleksandar Karađorđević in 1848 to the glory of the revolutionaries who lost their lives in the battles for the liberation of Belgrade from the Turks in 1806.

Forty-one years later, in 1889, during the rule of Aleksandar Obrenović, this monument was restored.

In the 19th century, together with the developing of the national ideology, the traditional Christian ideal of sacrifice for faith was added to by the ideal of sacrifice for the fatherland. Such new understandings led

to the creation of a new type of martyrs who had perished with violent death for the freedom of the fatherland. Since the First Serbian uprising, a myth of the victorious battles and the leaders of the uprising, whose respect grew into a cult of national heroes, began to constitute in Serbia. In this sense, the nation itself became a collective hero, and its cult is systematically cherished and remembered. The national army became one of the symbols of the national identity conceived in this manner, whereas the memorial monument to the insurrectionists who fell for the liberation of Belgrade in 1806 became one of the earliest examples

Надгробник изглед
Tombstone, general view

Надгробник са декорацијом
Decorated tombstone

of monuments and milestones in the raising of a new type of cenotaph within which religious and national symbolism permeated each other.

The form of the Monument to the Liberators of Belgrade in 1806 derived from the tradition of public religious monuments erected within the Metropolitanate of Karlovci during the 18th century. The cenotaphs are characterized by their accentuating of the religious symbolism by placing a cross; of which the Cross in the Big market square in Pančevo, erected in 1804–1805 is a particularly significant example. To the glory of the liberation of Belgrade, the Cross of the Apostle St. Andrew the First-Called, the first public monument in Belgrade of this type, which

represented a symbol of both religious and national victory, was erected during Karađorđe's uprising. The historical period after the Sultan's Edict of 1830 and the acquisition of autonomy led to national emancipation, by which the conditions for the erecting of such memorials were met in Belgrade, too. Among the first examples of such landmarks was the Cross made by Vozarević in 1847, (which is not preserved in its authentic form) and the Cross in the Small market square in Savamala, constructed in December 1862.

Not far away from the monument to the Liberators of Belgrade, there are the 12 gravestones placed on the insurrectionists' graves. These are

*Споменик на гробљу Ослободилаца Београда 1806, Карађорђевић парк (фотографија око 1910.)
The Monument to and Cemetery Of The Liberators of Belgrade in 1806, photo taken in 1910.*

the last remains of the insurrectional cemetery that occupied a large part of the terrain that covers today's Karađorđe's park.

The insurrectionists who had lost their lives in the conquest of Belgrade in 1806 were buried at this cemetery, except for Vasa Čarapić, who – upon his own wish – was buried near the monastery of Rakovica, in the vicinity of Belgrade.

According to their type and ornamentation, the gravestones of the insurrectional cemetery have no specificity of their own, and they

completely correspond with the type and ornamentation of the gravestones erected at the same time and those created later, which we can see at the village cemeteries in the surroundings of Belgrade. Only on one single gravestone in Karađorđe's park there is a text which indicates that Dragutin Milutinović, who was killed on the first day of the battle for Belgrade, is buried there.

The monument erected by Aleksandar Karađorđević was essentially a monument at the insurrectionists' cemetery. This exactly explains the

fact that the monument to the heroes who were killed around fortified area of Belgrade was erected far away from the Fortress and the city, in the place that was an uninhabited field.

According to the data gathered by Lazar Arsenijević Batalaka, in the 19th century, the graves were scattered all around the terrain and overgrown with weeds. Old inhabitants of Belgrade remember that, in the early 20th century, the number of the monuments was far greater than it is today, and that, according to Batalaka's writing, they were scattered all over the city. Placing the gravestones in a line, as we can see them today, was performed during a later rearrangement of the park.

The territory of today's Karađorđe's park can be studied in detail in the plans of Belgrade, dating from the second half of the 19th century. In the plans, the park is noted as a triangular, cuneal tract of land lying between the two roads, identical in its shape and size to the tract of land that this park still covers today. This leads us to conclude that the position, the shape and the size of the tract of land have not been changed from the mid-19th century to this day, and it is quite likely that it also remains unchanged from the time of Karađorđe to the mid-19th century.

The data about the monument from the time when it was built has not yet been discovered.

We have become aware of the renewal of the monument in the year 1889 thanks to Jovan Mišković, according to whom the monument *was repaired and fenced*, but we are still unaware of the exact kinds of reparations that were made on the monument. The fence around the monument that Mišković mentions existed until 1956, when it was removed during the rearrangement of the park according to the permission of the Republic Institute for the Protection of Cultural Monuments.

The monument in Karađorđe's Park has a multiple-degree square base. The pillars in the zone of the cornice are decorated with a heraldic emblem: a cross with the four 'ocilas' (firesteel). On the very top, in the heart of the monument, there is a cross with the inscribed year 1806.

The monument is coated with artificial stone. The slabs on which the text is engraved and the compartment of the cross are all made of white marble, with the exception of the stone marble slabs with the inscriptions that are placed in the niches of the upper segment of the movement.

The monument was one of the first memorials erected to the honour of the liberators of Serbia.

On the monument, the following text is engraved:
*THIS MONUMENT IS ERECTED BY ALEKSANDAR KARADORĐEVIĆ, SERBIAN PRINCE, IN 1848
TO THE GLORY AND HONOUR OF THE SERBIAN HEROES
WHO BRAVELY DIED FOR THE FATHERLAND IN 1806*

and on the smaller marble slab, the following text about the renewal:
*RENEWED DURING THE GOVERNMENT
OF KING ALEXANDER I
OBRENOVIĆ V 1889*

This monument from 1848 is one of the oldest in Belgrade. It was erected on the original site of the cemetery of Karađorđe's warriors. Next to Karađorđe's gate on the Fortress of Belgrade, the monument with the existing graves of the warriors is the only material landmark of the conquest of Belgrade under Karađorđe in 1806.

By a decision of the Art Museum No. 1108 dated 2nd December 1946, this monument was put under the protection of the state.

Karađorđe's park is the authentic historical location of the camp of the insurrectional army in 1806, the locality of the insurrectional cemetery with the preserved gravestones and the monument dedicated to the fallen liberators.

LITERATURE:

1. Dosije spomenika culture, Dossier of the cultural monuments, *Spomenik i groblje oslobodilaca Beograda 1806. godine, The Monument and Cemetery of the Belgrade Liberators of 1806*, Dokumentacija Zavoda za zaštitu spomenika kulture grada Beograda 3M 142.
2. Lazar Arsenijević Batalaka, *Istorija I srpskog ustanka, History I of Serbian Uprise Begrade, 1898*.
3. Jovan Mišković, *Beograd i okolina povodom 100 godišnjice osvojenja, Belgrade and its Surroundings on the 100th Anniversary of its Conquest*, Belgrade, 1906.
4. Sava Dubaljević, *Karađorđev park, Karađorđe's Park*, BON 1934, 7–8, page 532.
5. Dr Rajko Veselinović, *Žrtve i nadgrobni spomenici Beograda 1806. godine, The Victims and Tombstones of Belgrade, 1806*, Godišnjak Muzeja grada Beograda, IV, 1957, pages 181–193.
6. M. Timotijević, *Jubilej kao kolektivna prezentacija: Proslava 50-godišnjica Takovskog ustanka u Topčideru 1865. godine, Jubilee as the Collective Presentation: Celebrating 50th anniversary of Topčider Uprise in 1865*, Nasleđe, IX, Belgrade, 2008, pages 9–49.
7. V. Pavlović Lončarski, *Mali pijac na Savi krajem XIX I početkom XX veka, Mali Pijac on the Sava River in early 19th and late 20th century*, Nasleđe, VI, Belgrade, 2005, pages 107–118.
8. M. Timotijević, *Memorijal oslobodilcima Beograda 1806, The Memorial to the Liberators of Belgrade 1806*, Nasleđe, V, Belgrade, 2004, pages 9–33.

Споменик и гробље ослободилаца Београда 1806. године

Издавач: Завод за заштиту споменика културе града Београда

За издавача: Оливера Вучковић, в.д. директора

Аутор: Ана Сибиновић

Лектура: Татјана Тодоровић

Превод: Академија Oxford – agent d.o.o, Јагодина

Графички дизајн: Лука Прокић

Фотографија: Снежана Неговановић, фотодокументација ЗЗСКСГБ

Тираж: 1000 примерака

Штампа: „Birograf comp“ d.o.o.

Београд, 2017.

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Издање је омогућио Град Београд, Градска управа, Секретаријат за културу

СР - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

725.94(497.11)(036)

СИБИНОВИЋ, Ана, 1976-

Споменик и гробље ослободилаца Београда 1806. године = The monument and cemetery of the liberators of Belgrade in 1806 / [аутор Ана Сибиновић

; превод Академија Oxford ; фотографија Снежана Неговановић]. - Београд :

Завод за заштиту споменика културе града Београда = Belgrade : Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, 2017 (Београд : Birograf). -

10 стр. : илустр. ; 20 cm

Кор. насл. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Податак о ауторки преузет из колофона. - Штампано двостручно. - Тираж 1.000. - Напомене и библиографске референце на крају текста.

ISBN 978-86-89779-40-0

1. Академија Оксфорд

а) Београд - Споменик и гробље ослободилаца Београда 1806. године -

Водичи

COBISS.SR-ID 246478860

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade

